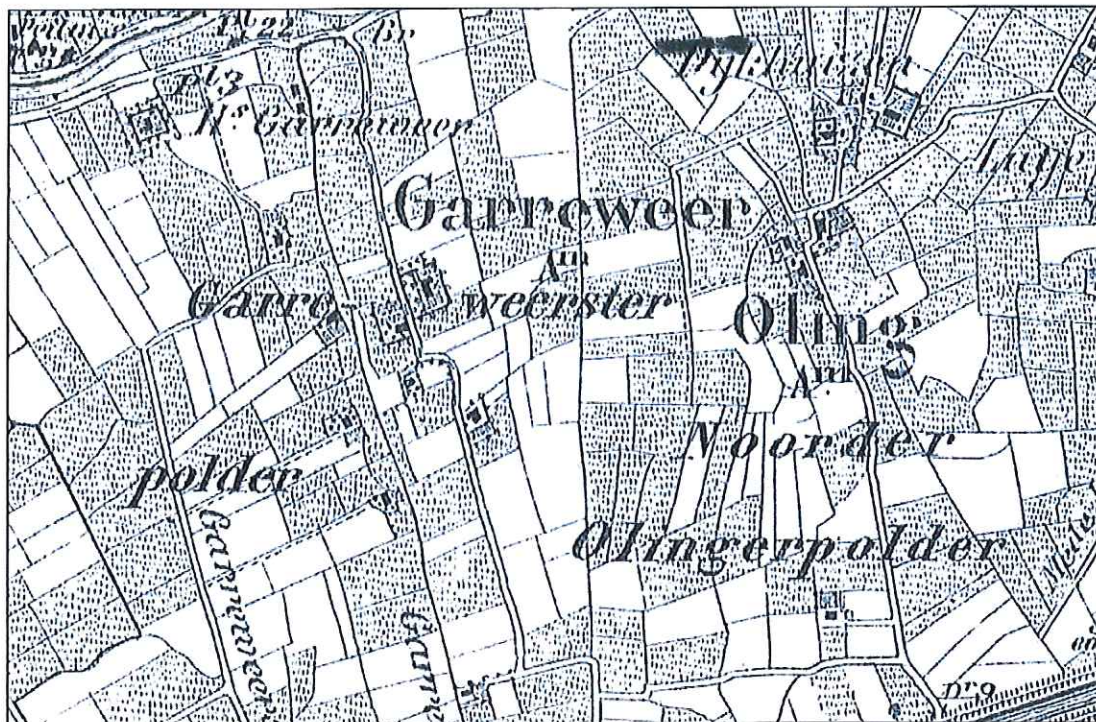

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Appingedam
plaats:	Appingedam
toponiem:	Garreweesterweg 11
bevoegd gezag:	gemeente Appingedam
opdrachtgever:	
RD-coördinaten:	250.709/592.550
kaartblad:	7F
OM-nummer:	4037415100
beheer documentatie	Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Appingedam en E-depot
uitvoerder:	Libau
rapport:	17-29
auteur	
autorisatie	
telefoon:	050-3126545
e-mail:	archeologie@libau.nl

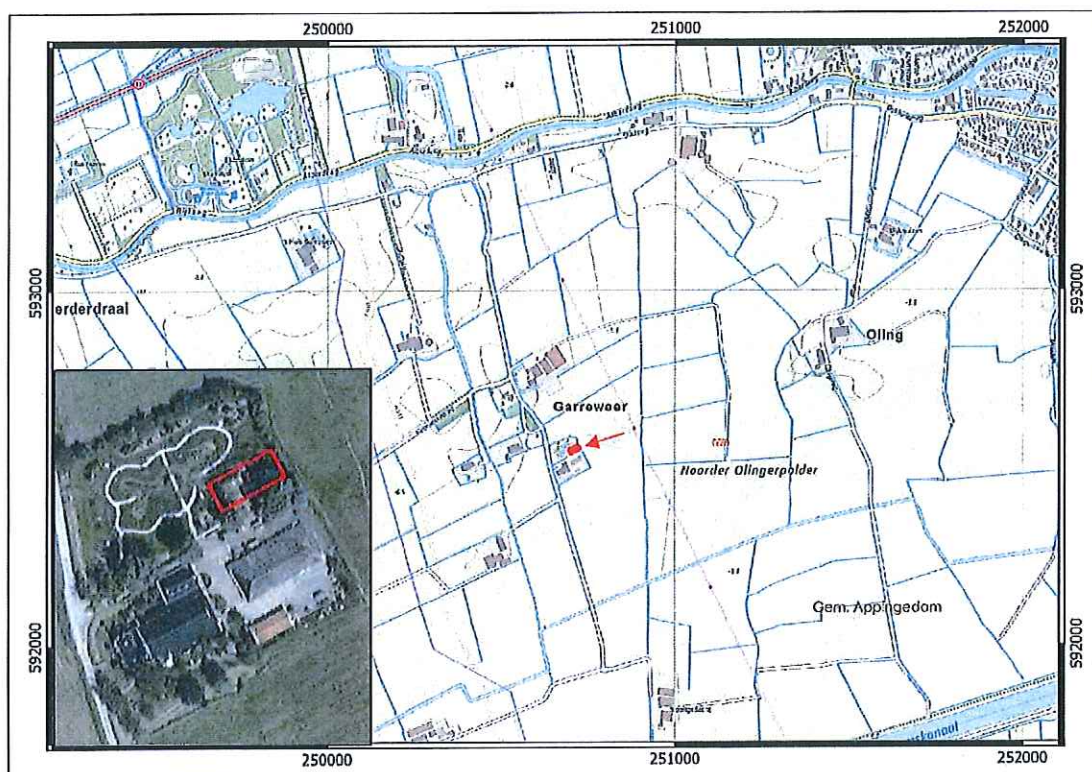

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van [REDACTED], vertegenwoordigd door mevrouw [REDACTED], is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Garreweesterweg 11 te Appingedam. De aanleiding voor dit onderzoek is de bouw van een nieuwe kapschuur. Deze kapschuur zal ten noorden van de reeds bestaande schuur worden gebouwd, met een tussenliggende afstand van 20 meter. De nieuw te bouwen kapschuur heeft een afmeting van circa 25 bij 10 meter. De funderingswijze is nog niet bekend, maar in verband met een vorstvrije fundering zal de grond in ieder geval tot een diepte van circa 0,80 meter -mv ontgraven worden. Het gebied waarbinnen de ingrepen gaan plaatsvinden, wordt hieronder verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Topografische kaart van Garreweesterweg 11 en omgeving (Opentopo), waarop het plangebied met een rood kader en een rode pijl is aangegeven. In de inzet is een recente luchtfoto van het plangebied opgenomen (PDOK) waarop het plangebied eveneens met een rood kader is weergegeven.

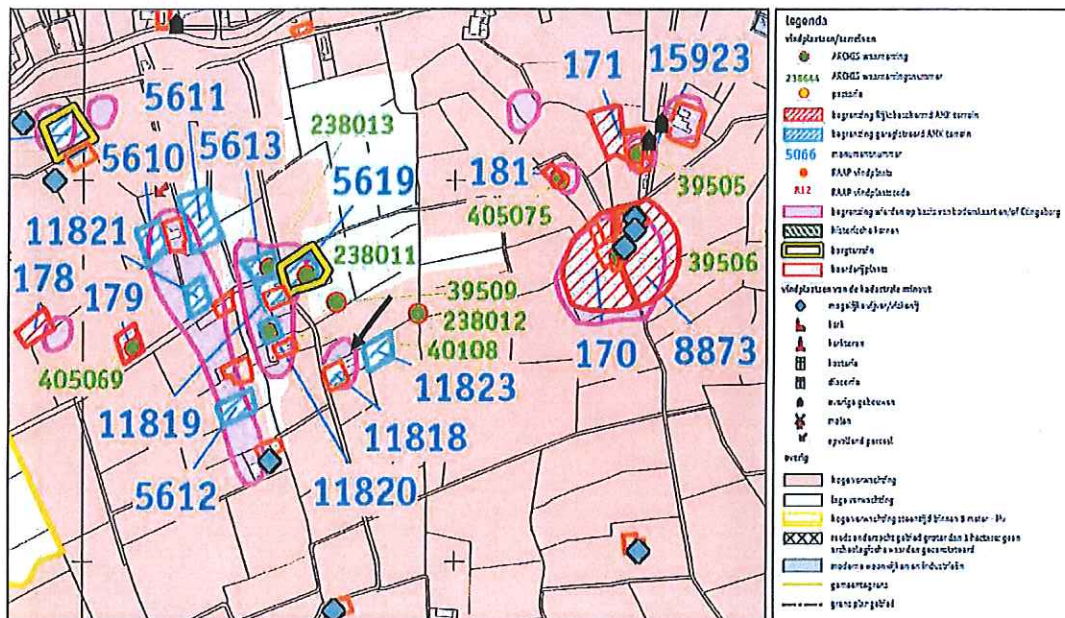
Landschappelijke en aardkundige Informatie

Het plangebied is gelegen in het oude kweldergebied van Oost-Fivelingo, ten westen van de stad Appingedam. De naam Fivelingo is afgeleid van de rivier de Fivel, die vanuit de hoogvenen in het Duurswold naar het noorden toe stroomde en in zee uitwaterde. De eerste bewoning op de kwelders van Fivelingo dateert uit de ijzertijd. Men vestigde zich bij voorkeur op de hogere kwelder- en oeverwallen langs getijdenrivieren, kreken en prieden. Aanvankelijk woonde men in onverhoogde nederzettingen (vlaknederzettingen). Door het stijgen van de zeespiegel ontstond in de loop van de ijzertijd en in de vroege Romeinse tijd steeds meer de noodzaak om woonplaatsen op te hogen ter bescherming tegen het water. Hierdoor ontstonden wierden. Deze bestonden aanvankelijk uit individueel opgehoogde erven (huiswierden) die vaak in groepjes bij elkaar lagen. Vanwege voortdurende ophoging en uitbreiding groeiden huiswierden soms aan elkaar waardoor dorpswierden ontstonden.

Het plangebied is volgens de fysisch geografische kaart gelegen op een geringe inversiewelving (code Mv6; zie bijlage *Fysisch geografische kaart*). Het omliggende gebied bestaat uit een vlakke getij-afzettingsvlakte (code Mv2). Op zowel de inversiewelving als de getij-afzettingsvlakte zijn ophogingen (code ↑) en afgravingen weergegeven (code ↓). Ten noorden en oosten van het plangebied gaat het om afgravingen die zijn veroorzaakt door het plaatselijk aftichelen van klei (code m). In de omgeving van het plangebied zijn meerdere wierden

Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; zie bijlage *Hoogtekaart AHN2*) is te zien dat de hoogte van het maaiveld richting het Damsterdiep oploopt tot circa 0,30 meter NAP. De opgehoogde en afgegraven delen ten noorden en westen van het plangebied, zoals weergegeven op de fysisch geografische kaart, zijn op de hoogtekaart herkenbaar (zie bijlage). Ten zuiden en oosten van het plangebied loopt het maaiveld af tot circa -2 meter NAP. Ook de wierden ten noorden en verder oostelijk van het plangebied zijn goed herkenbaar als hoogten in het landschap. Op de AHN2-detailkaart is te zien dat ter plaatse van de boerderij van Garweersterweg 11 zich een hoogte/huiswierde bevindt. Het plangebied en de schuur ten zuiden van het plangebied bevinden zich volgens het hoogtekaartbeeld niet op deze wierde. Het perceel waarbinnen het plangebied is gelegen, ligt zelfs relatief laag. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van het plangebied is circa -1 meter NAP.

Ter plaatse van het plangebied en de directe omgeving zijn geen vondstlocaties geregistreerd in Archis. In de verdere omgeving van het plangebied zijn meerdere archeologische vondstlocaties bekend (Archis; zie bijlage *Kaart Archeologie*). Het merendeel van de vondsten heeft betrekking op bijgelegen AMK-terreinen, zoals hierboven beschreven. Verder ligt ten noorden van het plangebied een vondstlocatie die betrekking heeft op een deels afgegraven wierde van zeer geringe omvang (vondstlocatie 2926096100) en ten noordoosten van het plangebied is eveneens een vondstlocatie gelegen. Deze heeft betrekking op de vondst van terpaardewerk daterend tot de ijzertijd en laatmiddeleeuwse kogelpotscherfjes op de kruin van een terreinverhoging (vondstlocatie 3007451100). Mogelijk betreft het hier een overslibde nederzetting.

Op de beleidsadvieskaart van de gemeente Appingedam (RAAP, 2008; zie figuur 2) is aangegeven dat het plangebied is gelegen op een wierde, binnen een gebied met een hoge archeologische verwachting. Het betreft hier dezelfde wierde als waar de boerderij Garweesterweg 11 is gelegen. De boerderij is daarnaast op de archeologische beleidsadvieskaart opgenomen als historische boerderijplaats en tevens AMK-terrein (AMK-terrein 11818). De locatie van de schuur ten zuiden van het plangebied is op de beleidskaart opgenomen als gebied met een lage archeologische verwachting. De langwerpige wierden ten westen van het plangebied betreffen, evenals de wierde die is afgebeeld ter plaatse van het plangebied, in feite de inversiewelving, zoals zichtbaar op de fysisch geografische kaart (zie bijlage). Op deze inversiewelving zijn vervolgens meerdere huiswieren opgeworpen. De aanduiding als één aaneengesloten wierde op de beleidsadvieskaart is dus niet geheel juist.

Figuur 3: De kadastrale minuut uit 1819 (HisGIS). De ligging van het plangebied wordt aangewezen met een zwarte pijl.

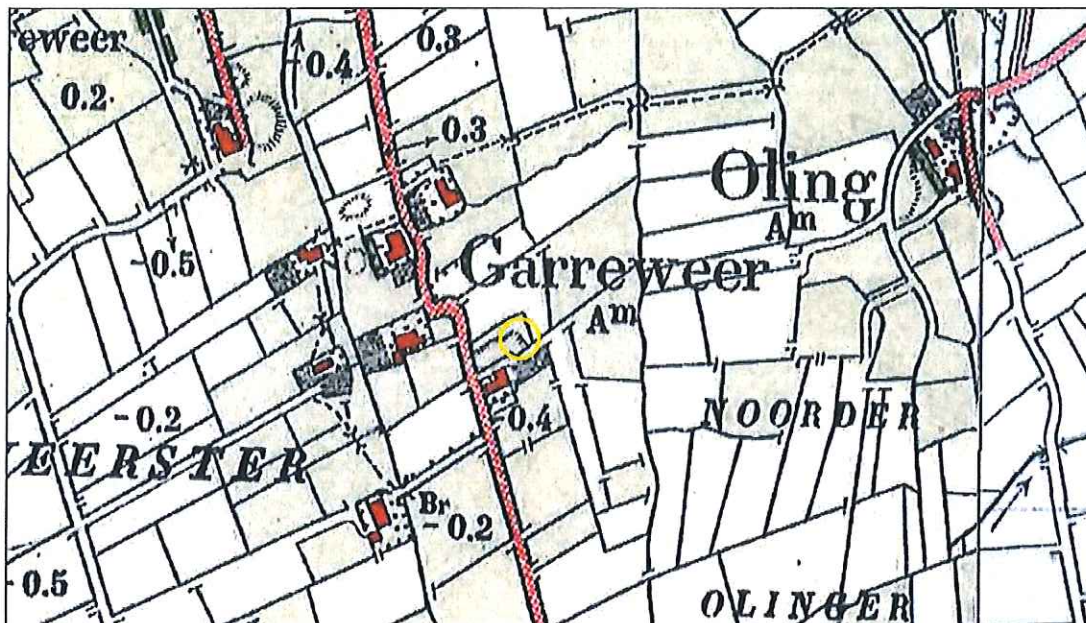
Historische geografie

In 1630 is de eerste bewoner van de boerderij Garweesterweg 11 bekend, de heer Garbrand Hiddens (Emmelkamp, 2005; p. 205). Op de kadastrale minuut uit 1819 (gemeente Appingedam, sectie H1; zie figuur 3) is ter plaatse van het plangebied bouwland (beige) weergegeven. Ten zuiden van het plangebied is de boerderij Garweesterweg 11 (rood) met bijbehorend erf (grijs), gracht (blauw), tuin (paars) en boomgaard (donkergroen) weergegeven. Destijds waren de boerderij en bijbehorende landerijen in het bezit van de weduwe of erven van Klaas Jakobs Kuiper (HisGIS). Volgens de Basisregistraties Adressen en Gebouwen is de huidige boerderij rond 1900 gebouwd. In het perceel waarbinnen het plangebied gelegen is, is uit historisch kaartmateriaal geen bebouwing bekend.

In de Grote Historische Atlas van Nederland 1851 – 1855 en op de topografisch militaire kaart van 1864 is de situatie in het plangebied gelijk aan de situatie op de kadastrale minuut (zie figuur 3). In de Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930 (verkenning 1905; zie figuur 4) is aangegeven dat in een deel van het perceel waarin het plangebied gelegen is een laagte aanwezig is. Deze verlagingswijst erop dat de bodem hier is afgegraven. Op de topografische kaart van 1962 wordt op de locatie van het plangebied een noordzuid lopende

sloot weergegeven. Pal ten zuiden van het plangebied is een oostwest lopende weg zichtbaar. Ten zuiden van deze weg is inmiddels de schuur gebouwd die ten westen van de boerderij Garweesterweg 11 ligt. Dit kaartbeeld blijft tot en met de topografische kaart van 1981 (topotijdreis) hetzelfde. Op de topografische kaart van 1982 is de situatie in het plangebied vrijwel ongewijzigd gebleven, afgezien van dat de laagte ter plaatse van het plangebied niet meer zichtbaar is. Op de topografische kaart uit 2009 (topotijdreis) is te zien dat de sloot die door het oosten van het plangebied loopt, in oostelijke richting is verlegd om aan te sluiten bij de sloot die ten oosten van het erf van Garweesterweg 11 loopt. Op de topografische kaart uit 2014 (topotijdreis) en in figuur 1 is zichtbaar dat in het perceel waarbinnen het plangebied zich bevindt een vijver is aangelegd. Tevens is ter plaatse van het plangebied erfverharding aangelegd.

Figuur 4: De Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930 (verkenning 1905; Topotijdreis). De ligging van het plangebied wordt aangeduid met een gele cirkel.

Overweging en advies

Het plangebied ligt nabij Garweester, ten westen van de stad Appingedam en is gelegen op een inversieweving. Op deze inversieweving zijn verschillende (huis)wierden aangelegd die voornamelijk uit de ijzertijd dateren. Zo is de boerderij Garweesterweg 11 gelegen op een huiswierde. Deze dateert echter uit de middeleeuwen. Direct ten oosten van het plangebied is een terrein gesitueerd met resten van een huiswierde uit de ijzertijd. Volgens de beleidsadvieskaart van de gemeente Appingedam ligt het plangebied in een gebied met een hoge archeologische verwachting. Tevens zou het plangebied zich volgens de beleidsadvieskaart bevinden op de huiswierde van de boerderij Garweesterweg 11. Op het Algemeen Hoogtebestand Nederland is echter geen hoogte zichtbaar ter plaatse van het plangebied. Mocht het plangebied in het verleden op een verhoging gelegen hebben, dan zou deze zoals zichtbaar op de topografische Atlas van Groningen ± 1900 – 1930 (verkenning 1905) deels afgegraven kunnen zijn. Verder liep in het oosten van het plangebied een sloot die inmiddels in oostelijke richting is verlegd.

Ten behoeve van de fundering van de nieuwe kapschuur zal de grond in het plangebied naar verwachting tot 0,80 meter –mv afgegraven worden. Gezien het onduidelijk is of in het plangebied nog resten van een wierde aanwezig zijn, dient in het plangebied een verkennend booronderzoek plaats te vinden om hier duidelijkheid in te verschaffen. Gezien het oppervlak van het plangebied dienen gelijkmatig verspreid over het plangebied vier boringen te worden gezet. Het booronderzoek dient om inzicht te krijgen in de bodemgesteldheid ter plaatse en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Bijlagen:

- Fysisch geografische kaart;
- Bodemkaart;
- Hoogtekaart AHN2;
- AHN2-detailkaart;
- Kaart archeologie.

Geraadpleegde bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl; nationaalgeoregister.nl).

Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen.

Archeologische verwachtingskaart en beleidskaart gemeente Appingedam, Regio Noord-Groningen. In: Beek, J.L. & P.C. Vos, 2008. *Regio Noord Groningen, Gemeenten De Marne, Winsum, Bedum, Ten Boer, Loppersum, Eemsum, Appingedam en Delfzijl*. RAAP-rapport 1732, RAAP Archeologisch Adviesbureau en Deltares.

Archis, Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

BAG Viewer, Basisregistraties Adressen en Gebouwen (www.bagviewer.kadaster.nl).

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi (red.), 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Emmelkamp, J.E., 2005. *De historie van boerderijen en molens in de gemeente Appingedam*. Profiel Uitgeverij, Bedum.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

HisGIS Groningen, Historisch Geografisch Informatiesysteem (www.hisgis.nl).

Landschapskaart provincie Groningen (<http://www.provinciegroningen.nl/loket/kaarten/landschapskaart/>)

Opentopo (www.opentopo.nl).

PDOK, Publieke Dienstverlening op de Kaart (www.pdok.nl).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provincielanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000*. Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeberg et al.).

Topo Tijdreis, over 200 jaar topografie (<http://topotijdreis.nl/>).

Topografische atlas Groningen 1:25.000. ANWB bv, 2004. Den Haag.

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

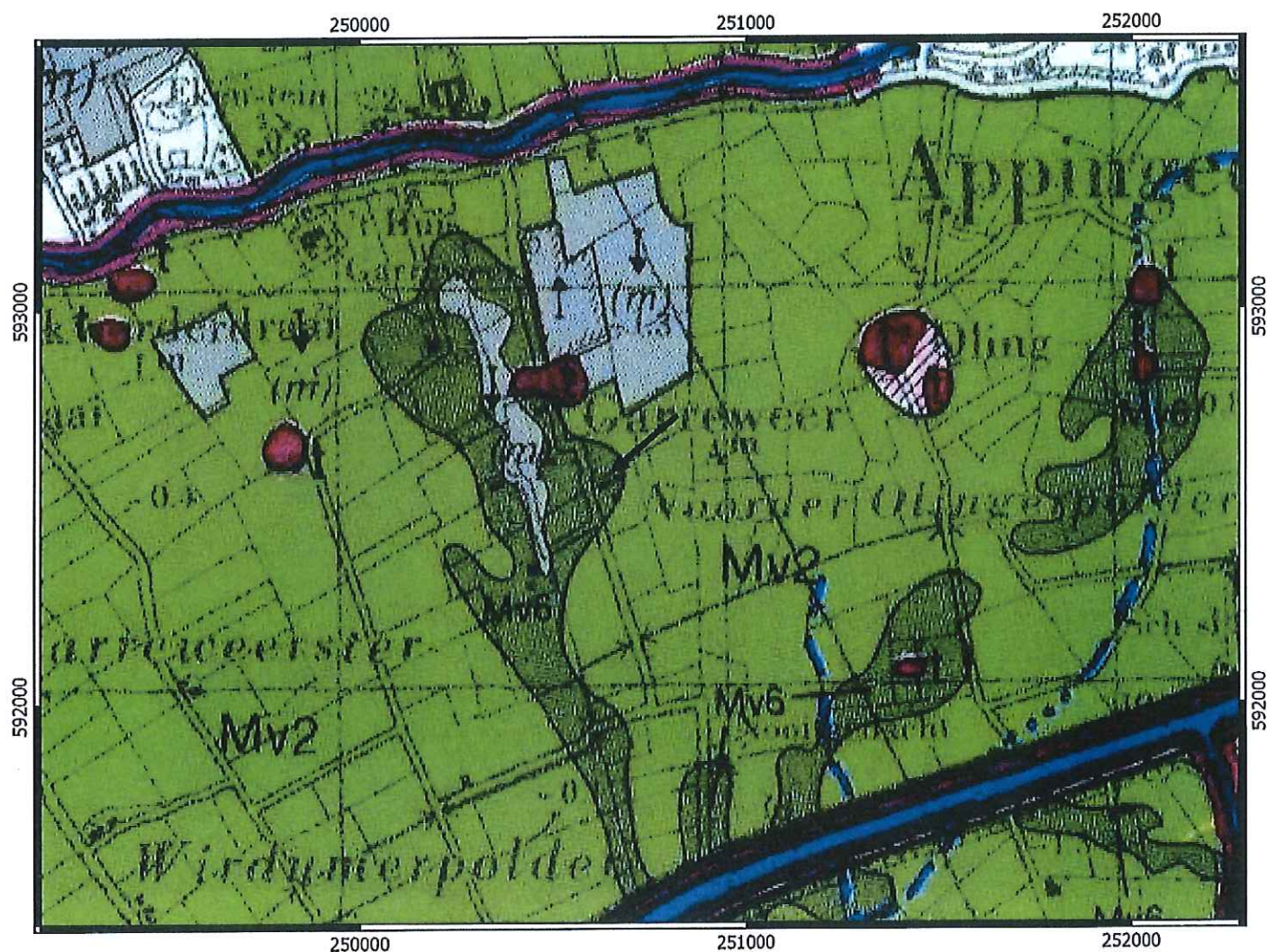
Archeologische periodes

paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 - 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 - 8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 - 4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 - heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 - heden

Fysisch geografische kaart

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

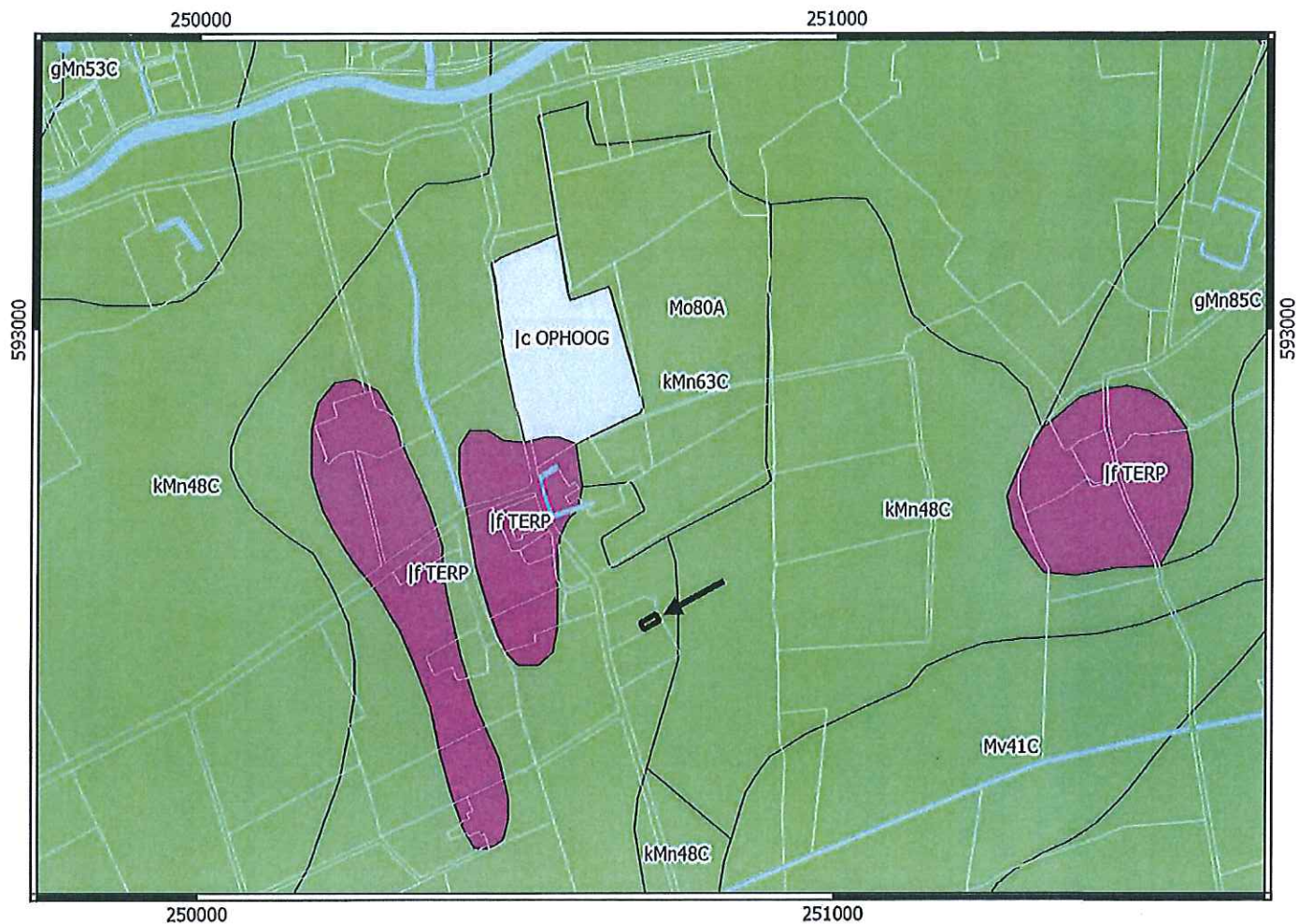
Legenda

Plangebied	Mv6 - Geringe Inversleueling
Afgraving/ophoging/vergraving	Water
Bebouwde kom	m - met kleidek, 15-40 cm dik
Dijk	t - Wierde
Mv2 - Vlakke getij-afzettingsvlakte	afgegraven wierde

Bodemkaart

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

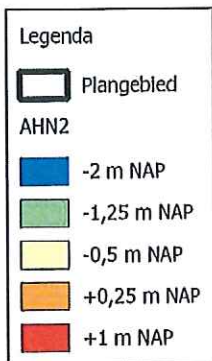
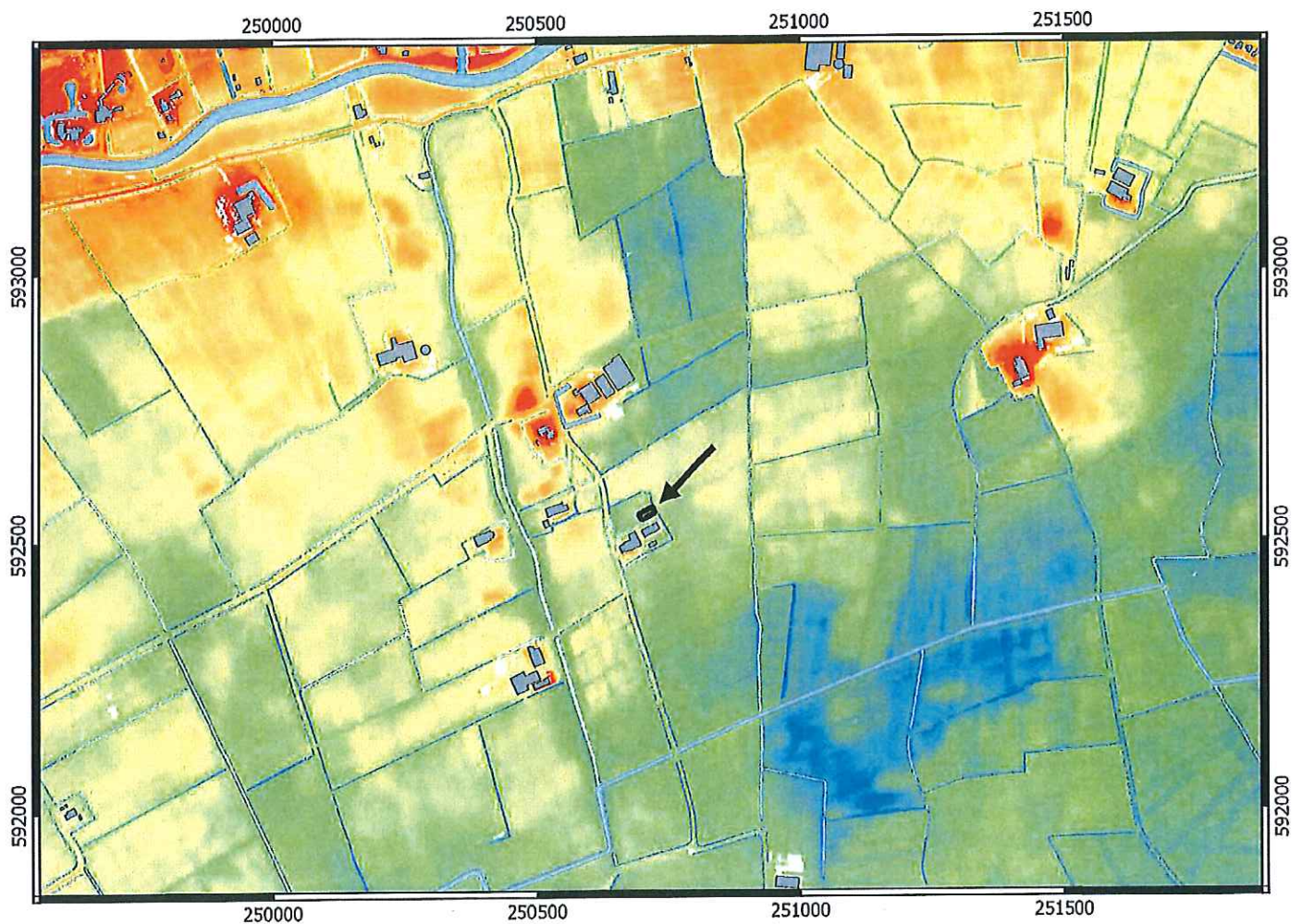
Legenda

- Plangebied
- Jc OPHOOG: opgehoogd
- Jf TERP: wierde / terp
- Jh BEBOUW: bebouwde kom
- gMn53C: Knippige poldervaaggronden; zavel, profielverloop 3
- gMn85C: Knippige poldervaaggronden; klei, profielverloop 5
- kMn48C: Knippoldervaaggronden; zware klei, profielverloop 4 of 4 en 3
- kMn63C: Knippoldervaaggronden; zavel en lichte klei, profielverloop 3
- Mo80A: Kalkrijke nesvaaggronden; klei
- Mv41C: Kalkarme drechtaaggronden; zware klei, profielverloop 1

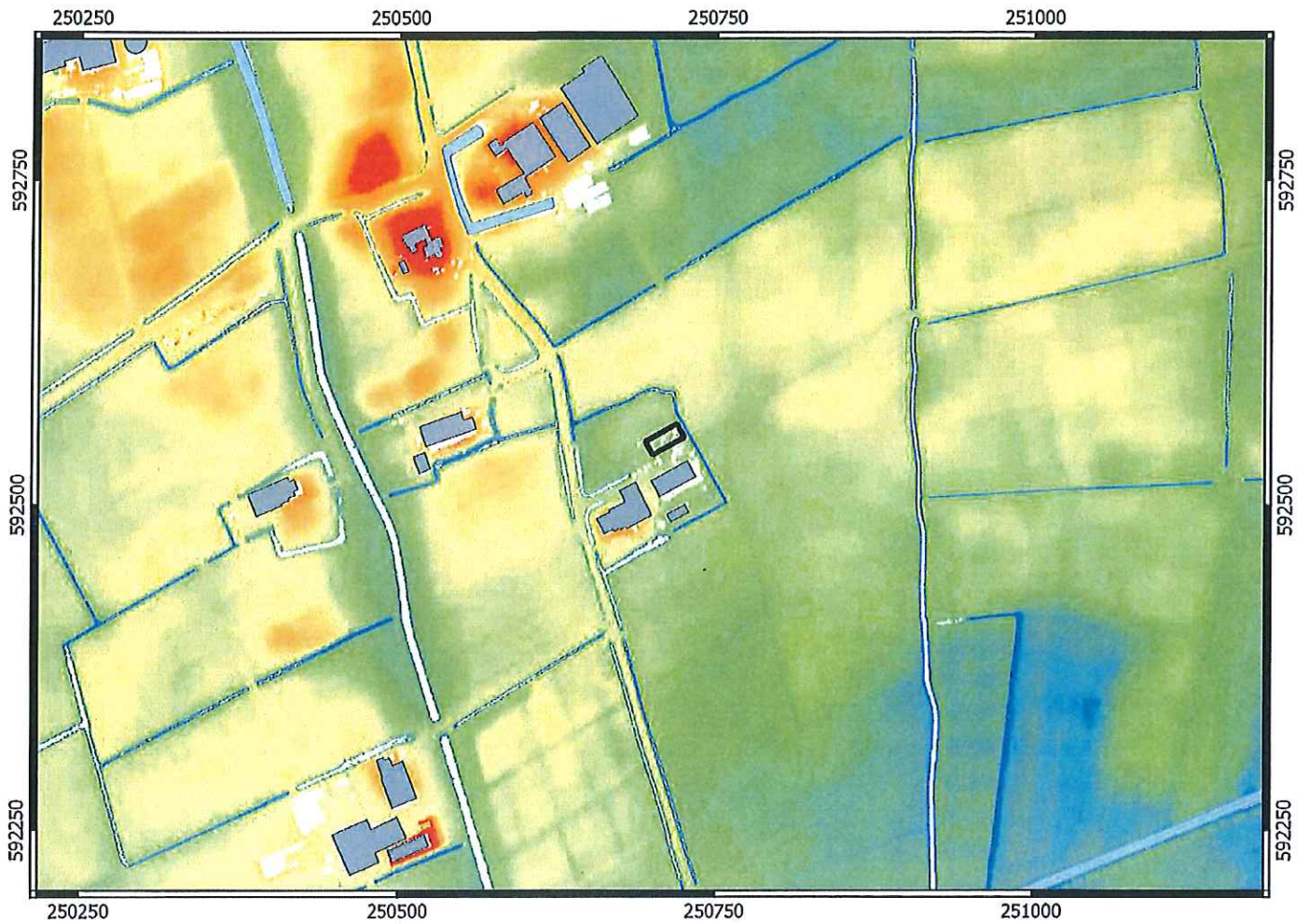
Hoogtekaart AHN2

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

AHN2-detailkaart

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

Legenda

 Plangebied

AHN2

 -2 m NAP

 -1,25 m NAP

 -0,5 m NAP

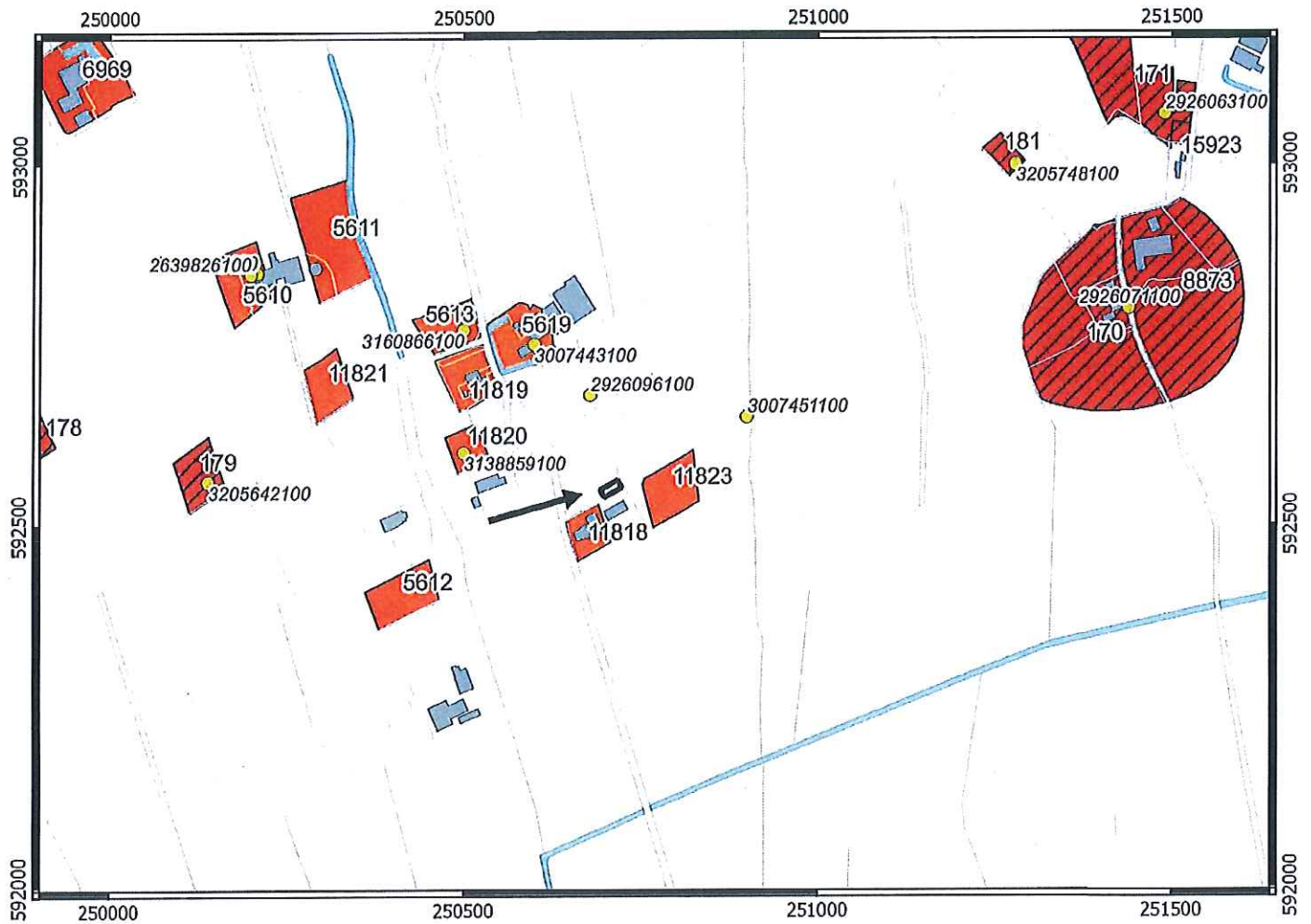
 +0,25 m NAP

 +1 m NAP

Kaart archeologie

Garreweesterweg 11 te Appingedam, gemeente Appingedam

Legenda

- Plangebied
- Vondstlocaties
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

